

Podstawowe regulacje prawa wspólnotowego w zakresie swobody przemieszczania się :

- **Art. 17 i 18 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską;**
- **Układ z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach;**
- **Konwencja Wykonawcza z dnia 19 czerwca 1990 r. do Układu z dnia 14 czerwca 1985 r. w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach;**
- **Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich (...);**
- **Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen);**

WPROWADZENIE

14 czerwca 1985 roku w miasteczku Schengen w Luksemburgu pomiędzy rządami krajów Unii Gospodarczej Beneluksu (Holandia, Belgia, Luksemburg), Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej został zawarty układ, dotyczący stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach. Aktem wykonawczym do tego układu jest Konwencja wykonawcza do układu z Schengen podpisana w 1990 r. Weszła ona w życie w 1995 r. W wyniku podpisania Traktatu z Amsterdamu w 1999 r. cały dorobek Schengen został włączony w ramy prawa wspólnotowego.

Rzeczpospolita Polska wstępując do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. zobowiązała się także do stosowania dorobku prawnego Schengen w tym przepisów Konwencji wykonawczej do układu z Schengen. Ale pełne stosowanie wszystkich tych regulacji będzie możliwe dopiero po podjęciu przez Radę UE w Porozumieniu z Parlamentem Europejskim stosownej decyzji w tym zakresie. Włączenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz 8 nowych państw członkowskich UE (tj. Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Malty, Słowenii, Słowacji, Węgier – z wyjątkiem Cypru) do strefy Schengen, czyli wspólnego obszaru, na którym zniesione są kontrole na ich granicach wewnętrznych, nastąpi prawdopodobnie w trzeciej dekadzie grudnia 2007 r.

WAŻNE INFORMACJE PODSTAWOWE

Państwami Schengen, które dotychczas zniosły kontrolę na swoich granicach wewnętrznych są: **Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Republika Federalna Niemiec, Grecja, Islandia, Włochy, Luksemburg, Niderlandy (Holandia), Norwegia, Portugalia, Hiszpania i Szwecja.**

Uwaga! Wielka Brytania i Irlandia, pomimo że należą do Unii Europejskiej, nie przyjęły w pełnym zakresie dorobku Schengen. Dlatego granice tych państw nadal przekraczać można tylko w przejściach granicznych gdzie prowadzone są kontrole graniczne. Podczas przekraczania granic Wielkiej Brytanii lub Irlandii służbom imigracyjnym tych państw należy okazać dokument uprawniający do przekraczania granicy, czyli w świetle polskiego prawa: **ważny dowód osobisty lub paszport.**

Konfederacja Szwajcarska nie należy do UE, ani do strefy Schengen, natomiast na mocy umowy stowarzyszeniowej zawartej między UE/WE a Szwajcarią, państwo to jest w trakcie wdrażania pełnego dorobku prawnego Schengen. Decyzje o włączeniu Szwajcarii do Schengen powinny zapaść do końca 2008 r. Niemniej jednak obywatele UE, w tym obywatele polscy mogą podróżować do tego państwa, na podstawie ważnych dokumentów potwierdzających tożsamość i obywatelstwo (ważny paszport lub dowód osobisty).

O ile w ostatniej dekadzie grudnia 2007. r. Polska wejdzie do strefy Schengen zniesione zostaną kontrole w przejściach granicznych usytuowanych na granicach z Republiką Federalną Niemiec, Republiką Czeską, Republiką Słowacką i Republiką Litewską. Granice z tymi państwami będzie można przekraczać w dowolnym miejscu i w dowolnym czasie bez względu na obywatelstwo. Mimo braku kontroli wszystkie osoby przekraczające granice zobowiązane będą do posiadania dokumentów uprawniających do przekraczania granicy, tj. odpowiednio: ważnego paszportu, dowodu osobistego, dokumentu podróży, jednolitej wizy Schengen, wizy krajowej długoterminowej, tytułu pobytowego. Przy czym należy podkreślić, że „**nie zostaną zniesione granice**”, lecz tylko kontrole prowadzone dotychczas bezpośrednio w przejściach granicznych. Granica państwowa Rzeczypospolitej Polskiej istnieje nadal, jej przebieg jest określony stosownymi umowami międzynarodowymi, które nadal pozostają w mocy a Rzeczpospolita Polska w dalszym ciągu sprawuje zwierzchnictwo nad swoim terytorium zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej.

KORZYŚCI PŁYNĄCE Z PRZYSTĄPIENIA POLSKI DO UKŁADU Z SCHENGEN

Po rozpoczęciu pełnego stosowania przepisów dorobku prawnego Schengen przez Rzeczpospolitą Polską, bez regularnych kontroli granicznych na granicach wewnętrznych państw – stron tego układu będzie można podróżować począwszy od estońskich wybrzeży Bałtyku po portugalskie wybrzeże Oceanu Atlantyckiego. To niemal cała Europa!

O tym, że przekroczyliśmy już granicę i znajdujemy się na terytorium innego państwa członkowskiego, będziemy mogli zorientować się na podstawie odpowiedniej tablicy informacyjnej. Zgodnie z przepisami Kodeksu Granicznego Schengen granicę można będzie przekroczyć w każdym miejscu, o każdej porze i bez względu na obywatelstwo. Jeżeli będą ograniczenia w przemieszczaniu się i pobycie w bezpośredniej bliskości granicy, będą one wynikały z innych regulacji prawa krajowego i miejscowego np. ustaw: prawo o ruchu drogowym, o parkach narodowych, bądź innych regulujących korzystanie z infrastruktury drogowej.

Tak daleko idąca łatwość przemieszczania się pomiędzy państwami strefy Schengen spowoduje ożywienie kontaktów gospodarczych na poziomie lokalnym, przygranicznym oraz ułatwi wymianę handlową, społeczną i kulturalną.

DZIAŁANIA KOMPENSUJĄCE ZNIESIENIE KONTROLI GRANICZNEJ

Należy wiedzieć, że w celu zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego, strony układu z Schengen uzgodniły podjęcie specjalnych działań kompensujących zniesienie kontroli na ich granicach wewnętrznych. Działania te będą polegały przede wszystkim na wzmocnieniu i zintensyfikowaniu kontroli granicznej na granicach zewnętrznych (w Polsce są to odcinki granic z Federacją Rosyjską, Białorusią i Ukrainą, oraz granice morskie i lotnicze), m in. poprzez wprowadzenie jednolitych zasad dotyczących:

- wjazdu obywateli państw trzecich na terytorium państw strefy Schengen;
- udzielania jednolitych wiz Schengen, odpowiednio zabezpieczonych przed sfałszowaniem, które upoważniają obywateli państw trzecich do pobytu w strefie Schengen maksymalnie przez okres trzech miesięcy w ciągu sześciu miesięcy licząc od daty pierwszego wjazdu;
- jednolitych procedur odmowy wjazdu na granicy;

- wspólnych pieczęci wjazdu i wyjazdu;
- ujednoczonych procedur rozpatrywania wniosków o status uchodźcy.

Ważnym elementem działań kompensacyjnych, niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego wszystkich państw obszaru Schengen jest zintensyfikowanie różnych form kontroli policyjnych na terytoriach tych państw. Zakres i rodzaj tych kontroli w poszczególnych państwach członkowskich Schengen regulowany jest na mocy przepisów prawa krajowego.

Kontrole te chociaż nie są związane z przekraczaniem granicy mogą obejmować m.in. kontrolę ruchu drogowego, transportu drogowego, transportu odpadów, szkodliwych substancji chemicznych, materiałów jądrowych i promieniotwórczych, broni i amunicji, materiałów wybuchowych, środków odurzających i substancji psychotropowych, ale także kontrolę legalności pobytu (w tym legitymowanie osób). Również w Polsce wkrótce należy się liczyć z częstszymi kontrolami prowadzonymi w powyższym zakresie na terytorium całego kraju przez funkcjonariuszy Straży Granicznej i innych uprawnionych służb.

Właśnie z uwagi na to, że bezpieczeństwo wewnętrzne naszego państwa i całej Unii Europejskiej jest naszym wspólnym dobrem, zadbajmy więc o nie razem, nie polegając tylko na powołanych do tego służbach, ale aktywnie z nimi współpracując, poprzez udzielanie informacji o nietypowych zdarzeniach i osobach, które wzbudzają Państwa niepokój lub podejrzenia.

ZALECENIA DLA OBYWATELI POLSKICH PODCZAS PODRÓŻY PO TERYTORIACH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH SCHENGEN, UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ PAŃSTW TRZECICH

Udając się w podróż do państw Schengen należy poinformować się, za pośrednictwem placówek dyplomatycznych, urzędów konsularnych państw członkowskich lub polskiego MSZ, jakie szczegółowe przepisy obowiązują w tych krajach w zakresie np. posiadania przy sobie ważnych dokumentów potwierdzających tożsamość i obywatelstwo, obowiązku rejestracji, obowiązku meldunkowego, przepisów ruchu drogowego oraz innych szczegółowych regulacji (np. ograniczeń w obrocie towarami akcyzowymi!).

Chociaż posiadanie dokumentu podróży nie będzie kontrolowane bezpośrednio podczas przekraczania granicy wewnątrz strefy Schengen, należy zdawać sobie sprawę, że przekroczenie granicy bez dokumentu do tego uprawniającego będzie traktowane jako przekroczenie granicy

Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom. Ponadto trzeba podkreślić, że w wielu państwach UE obowiązują przepisy nakładające obowiązek posiadania i noszenia przy sobie ważnych dokumentów potwierdzających tożsamość i obywatelstwo, a przypadku cudzoziemców także wiz lub tytułów pobytowych poświadczających legalność pobytu.

W przypadku braku dokumentu można zostać ukaranym dotkliwą karą pieniężną oraz narazić się na nieprzyjemności np. przerwanie podróży, odprowadzenie na posterunek policji, zatrzymanie do czasu ustalenia personaliów itp.

Porządek prawny Rzeczypospolitej Polskiej, co prawda nie wymaga noszenia przy sobie dokumentów tożsamości, ale funkcjonariusze służb ustawowo upoważnionych do legitymowania mają prawo w uzasadnionym przypadku doprowadzić osobę do najbliższej jednostki organizacyjnej w celu ustalenia jej tożsamości.

Mając na względzie powyższe informacje podczas planowania podróży po krajach UE i strefy Schengen należy w pierwszej kolejności postarać się o uzyskanie ważnych dokumentów tożsamości pozwalających na potwierdzenie nie tylko Państwa danych personalnych, ale również posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej. W świetle polskich regulacji do przekraczania granic z państwami Unii Europejskiej i Schengen obywatela polskiego uprawnia **dowód osobisty lub paszport.**

Uwaga! Prawo jazdy, legitymacja, zaświadczenie o złożeniu wniosku o wydanie paszportu lub dowodu osobistego, świadectwo urodzenia nie są dokumentami uprawniającymi obywateli polskich do przekraczania granicy!).

Co ważne, dokument taki powinny posiadać również osoby niepełnoletnie. Nawet niemowlę może uzyskać nie tylko paszport ale również dowód osobisty. Należy o tym pamiętać udając się w podróż poza granice Rzeczypospolitej Polskiej.

Z regulacji prawa wspólnotowego wynika, że obywatele Unii co do zasady, posiadają prawo pobytu na terytorium innego Państwa Członkowskiego bez wypełniania jakichkolwiek warunków i formalności innych niż wymóg posiadania ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość i obywatelstwo, ale jedynie przez okres **nie przekraczający trzech miesięcy, licząc od daty wjazdu.** By pozostać na terytorium innego państwa przez dłuższy okres, należy spełnić dodatkowe warunki określone w prawie wewnętrznym tego państwa, może to być związane z koniecznością rejestracji zameldowania się, ubezpieczenia się, posiadania stosownych środków finansowych – konieczne informacje w tym zakresie każdorazowo trzeba

uzyskać w urzędach lub placówkach dyplomatycznych państw, w których planują Państwo dłuższy pobyt.

Podróżując po krajach Unii Europejskiej w celach turystycznych należy także pamiętać, że mimo zniesienia kontroli na granicach, istnieją jednak ograniczenia dotyczące wwozu ilości zakupionych i przewożonych towarów **przeznaczonych do użytku osobistego i nie podlegających odsprzedaży**. Dotyczy to zwłaszcza towarów akcyzowych. Przykładowo, przewożone towary tej kategorii, uznaje się za przeznaczone do użytku osobistego, jeżeli nie przekraczają ilości:

- 800 szt. papierosów (**przy czym przy wjeździe m.in. do Austrii, Danii, Finlandii, RFN, Szwecji, Wielkiej Brytanii – tylko 200 szt.**);
- 200 cygar;
- 1 kg tytoniu;
- 10 litrów spirytusu;
- 20 litrów wina ze zwiększoną zawartością alkoholu (np. sherry, porto);
- 90 litrów wina (w tym maksymalnie 60 litrów wina musującego);
- 110 litrów piwa

Osoby poniżej 17 roku życia nie mogą przewozić wyrobów alkoholowych i tytoniowych.

By podróżować do tzw. państw trzecich należy posiadać ważny paszport, niezależnie od innych wymaganych dokumentów (wiz, voucherów, ubezpieczeń, szczepień itp.).

Inne szczegółowe informacje można także znaleźć na stronie internetowej Straży Granicznej pod adresem www.strazgraniczna.pl – linki: *niezbędnik podróżnego, najczęściej zadawane pytania*.